Παλαιστίνη, κοινή γνώμη και Αριστερά

Καταρχάς, κάθε συζήτηση για την κοινή γνώμη, καλό είναι να ξεκινάει από τον γνωστό αφορισμό του Μπουρντιέ ότι «η κοινή γνώμη δεν υπάρχει». Στο ομώνυμο κείμενο, ο Μπουρντιέ τονίζει την πολιτική και ταξική διάσταση της κοινής γνώμης ως κάτι που παράγεται με έναν σκοπό: κάποιος θέλει να την χρησιμοποιήσει απέναντι σε κάποιον άλλο. Η επιλογή των ερωτημάτων, της οπτικής και της συγκεκριμένης διατύπωσης είναι κομμάτι της διαμόρφωσης αυτού που ονομάζουμε «κοινή γνώμη» προκειμένου στη συνέχεια η πολιτική εξουσία να το επικαλεστεί για να νομιμοποιήσει τις επιλογές της — σε έναν ακόμα ωραίο αφορισμό από το ίδιο κείμενο, ο Μπουρντιέ γράφει «ο πολιτικός του χθες έλεγε “ο Θεός είναι μαζί μας”, σήμερα λέει “η κοινή γνώμη είναι μαζί μας”». Από αυτή τη άποψη, είμαστε πάντα καχύποπτοι απέναντι σε μετρήσεις κοινής γνώμης· ιδίως όταν ο πόλεμος στην Παλαιστίνη διατυπώνεται σε ερώτηση ως «σύγκρουση Ισραήλ-Χαμάς», είναι σαφής η πολιτική στόχευση και το τι προϊόν παράγει μία τέτοια έρευνα. Αν πάμε ένα βήμα παραπέρα, ακόμα και η αναφορά σε «πόλεμο» μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστίνης είναι προβληματική γιατί υπονοεί μία σύγκρουση δύο ισοδύναμων πλευρών και, κυρίως, υποκρύπτει ότι μιλάμε για ένα καθεστώς κατοχής και στρατιωτικής κατάληψης εδαφών που παραβιάζει όλες τις διεθνείς συνθήκες και αποφάσεις του ΟΗΕ.

Παρόλα αυτά, οι έρευνες κοινής γνώμη έχουν τη σημασία τους και μας δίνουν μία (αναγκαστικά στρεβλή) εικόνα του συσχετισμού δυνάμεων. Η έρευνα του Eteron σε δείγμα 3058 ατόμων με τη μέθοδο του online panel δίνει κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία. Όπως αναφέρει (γράφημα 1), «στο ερώτημα “Στον πόλεμο μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, εσείς προσωπικά με ποια πλευρά αισθάνεστε πιο κοντά;”, οι απαντήσεις ήταν οι εξής:

Με καμία από τις δύο 43,3%.

Με την πλευρά των Παλαιστινίων 28,5%.

Με την πλευρά των Ισραηλινών 22,1%».

Έχει ενδιαφέρον ότι οι απαντήσεις (γράφημα 2) δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα με βάση την ηλικία με εξαίρεση μόνο την κατηγορία των 65+ όπου η υποστήριξη στο Ισραήλ αυξάνεται σημαντικά. Το εύρημα αυτό έχει ενδιαφέρον αν συγκριθεί με δημοσκοπήσεις των ΗΠΑ όπου συνολικά η υποστήριξη στο Ισραήλ είναι πλειοψηφική αλλά διαφοροποιείται σημαντικά με βάση την ηλικία καθώς millennials και zoomers εμφανίζονται διχασμένοι καθώς η υποστήριξη στην Παλαιστίνη είναι σημαντικά υψηλότερη σε αυτές τις γενιές

Ορθά τονίζει η σύνοψη της έρευνας του Eteron ότι «οι πολίτες δεν φαίνεται ούτε να υιοθετούν ούτε τη φιλοϊσραηλινή στάση της κυβέρνησης, αλλά ούτε και να κινούνται στους φιλοπαλαιστινιακούς τόνους της εποχής Παπανδρέου». Απέχουμε ευτυχώς από την ταύτιση με τον πρωθυπουργό που αναφέρεται στη φρίκη στη Γάζα ως «δικαίωμα του Ισραήλ στην αυτοάμυνα» — αυτούσια τα επιχειρήματα του αμερικανικού πολιτικού συστήματος, μην και κουραστούν οι λογογράφοι. Συγχρόνως, όμως, υπάρχει σαφής μετατόπιση από την κυριαρχία των φιλοπαλαιστινιακών αισθημάτων στην ελληνική κοινωνία της μεταπολίτευσης. Δεν θα μπορούσε ίσως να γίνει αλλιώς και να μην έχουν φέρει αποτελέσματα οι δεκαετίες συνεπούς συστράτευσης του πολιτικού συστήματος και των κυρίαρχων ΜΜΕ στην απόκρυψη της πολιτικής απαρτχάιντ ενάντια στους Παλαιστίνιους. Ξανά, χωρίς ιδιαίτερη φαντασία και κοπιάροντας ξενόφερτα μοτίβα, τα ελληνικά ΜΜΕ επανειλημμένα μιλούν για πόλεμο «Ισραήλ-Χαμάς», αποκόπτοντας τις ιστορικές εξελίξεις της 7ης Οκτωβρίου από ένα πλαίσιο διαχρονικής καταπίεσης, εκτόπισης και, τελικά, σχεδιασμένης εξόντωσης. Κάποιοι αποθρασυμμένοι οργανικοί διανοούμενοι πάνε και ένα βήμα παραπάνω και ζητωκραυγάζουν για το Ισραήλ που «θα καθαρίσει για όλους μας» — σημάδι και αυτό της ευρύτερος μεταστροφής καθώς και παλαιότερα αυτά θα σκέφτονταν ο συγκεκριμένος αλλά δεν θα ένιωθε την ίδια άνεση να τα εκφράσει.

Το κυριότερο, ίσως, είναι το σημάδι που έχει αφήσει στην ελληνική κοινωνία η προηγούμενη δεκαετία (και βάλε) κρίσης, αγώνων και τελικά, βαριάς ήττας των προσδοκιών για ένα καλύτερο μέλλον. Όταν η εξατομίκευση σαρώνει και οι συλλογικές κινήσεις εξασθενούν, το αντανακλαστικό δεν είναι η στήριξη στους αδύναμους και στις καταπιεσμένες αλλά η αυθόρμητη συμπόρευση με τον ισχυρό, να έρθει κανένας τουρίστας παραπάνω και, κυρίως, να μην μπλέξουμε. Από αυτή την άποψη, το «δεν είμαι με κανέναν» που φαίνεται να απαντάει το 43% στην έρευνα του Eteron είναι αρκετά δυναμικό και έχει πολλές αναγνώσεις, από μία αφηρημένη τοποθέτηση υπέρ της ειρήνης μέχρι μία ακόμα πιο επιθετική εξατομίκευση, μία μάταιη απαίτηση «να κοιτάμε τη δουλίτσα μας» σε έναν κόσμο που έχει πάρει φωτιά.

Φυσικά, όσο και να θέλει κανείς να θάψει το κεφάλι βαθιά στην άμμο, οι εικόνες της φρίκης βρίσκουν τον δικό τους χώρο στα social media, δίπλα σε ευχές για γενέθλια, ποστ influencer και συζητήσεις για το τελευταίο επεισόδιο της αγαπημένης μας σειράς. Είναι προφανές πλέον ότι κάτι τέτοιο δεν αρκεί. Η μάχη της κοινής γνώμης απαιτεί αλλαγές συνειδήσεων μέσα από κινήματα και αγώνες· αυτό σημαίνει και μία Αριστερά ικανή να εκφράσει τα ιστορικά αιτήματα της Παλαιστίνης.

Οι πιέσεις της «κοινής γνώμης» στην Αριστερά

Από τα θετικά στοιχεία που αναδεικνυεί η έρευνα του Eteron είναι το υψηλό ποσοστό όσων αυτοπροσδιορίζονται στην Αριστερά που δηλώνει ότι στηρίζει την Παλαιστίνη στην εξελισσόμενη σύγκρουση (70.8% - γράφημα 4). Η συσπείρωση αυτή αποδεικνύεται και από τη μαζικότητα της τελευταίας πορείας στην Ισραηλινή πρεσβείας αλλά και από τη μεγάλη σύμπλευση οργανώσεων και κομμάτων σε κοινή δράση και συμφωνία στα βασικά ζητήματα. «Σιγά την επιτυχία» θα πει κανείς και δεν θα είχε άδικο υπό άλλες συνθήκες. Ωστόσο, βρισκόμαστε 20 χρόνια πλέον από τις μεγάλες αντι-ιμπεριαλιστικές και αντι-νατοϊκές διαδηλώσεις για τον πόλεμο στο Ιράκ και τη Σύνοδο Κορυφής του

ΝΑΤΟ στη Θεσσαλονίκη το 2003. Σε εκείνο το πλαίσιο, ανασυγκροτήθηκε η Αριστερά στην Ελλάδα (και διεθνώς), συνδεόμενη με την αίσθηση μεγάλων τμημάτων του λαού ότι η Pax Americana δεν φέρνει ειρήνη και American dream αλλά βόμβες και νεκρούς αμάχους.

Ωστόσο, τα αντανακλαστικά που διαμορφώθηκαν τότε, σταδιακά εξασθενούν, υπό την πίεση, πάντα, της κοινής γνώμης και της κυρίαρχης ιδεολογίας του εκσυγχρονισμού που δεν άντεχε άλλο αυτόν τον «λαϊκισμό» του αντι-αμερικανισμού. Παρά την κρίση, τα κινήματα και την άνθηση ενός διευρυμένου ριζοσπαστισμού, το στοιχείο μίας νέας αντι-ιμπεραλιστικής πολιτικής απουσίασε. Όσοι και όσες ζήσαμε τη μάχη των πλατειών και των απεργιών, είχαμε στο μυαλό μας ένα διεθνές ρεύμα αντίστασης που ξεκινούσε από το Occupy Wall Street στις ΗΠΑ, περνούσε από τους Αγανακτισμένους στην Ισπανία, κορυφωνόταν στην Αραβική Άνοιξη για να καταλήξει στην πλατεία Συντάγματος τον Ιούνιο του 2011. Όμως, αυτή η διεθνής οπτική των εξελίξεων έμενε λειψή, υποτιμώντας τη συντεταγμένη παρέμβαση των ΗΠΑ μέσα στο τοπίο της αναταραχής. Έτσι, ως Αριστερά, αργήσαμε πάρα πολύ να κατανοήσουμε τις αλλαγές που συντελούνταν στη Λιβύη και τη Συρία, φτάνοντας γεμάτοι αμηχανία πια στο 2014 να βλέπουμε την άνοδο του ISIS και των δουλοκτητών πολέμαρχων στη Λιβύη — πάντα με εξοπλισμό και εκπαίδευση από τη Δύση. Χωρίς να μπορούμε να επεκταθούμε ιδιαίτερα εδώ, όλα τα παραπάνω έφτιαξαν ένα πλαίσιο πρόχειρων αναλύσεων εντός της ελληνικής Αριστεράς που σαφώς έφεραν τη στάμπα της κυρίαρχης ιδεολογίας. Παρότι δεν έλειψαν οι περιπτώσεις ταύτισης με την κυρίαρχη πολιτική, κατά βάση οι θέσεις της Αριστεράς κινήθηκαν σε ένα ρηχό «ούτε-ούτε», αποφεύγοντας να εξετάσει με συγκεκριμένο τρόπο το τι διακυβεύεται σε κάθε σύγκρουση. Ακόμα και σήμερα, που η αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη είναι καθολική εντός της Αριστεράς, έχει δίκιο η Νάγια Νικολάου που γράφει στο Jacobin ότι «οι απανταχού μαρξιστές-λενιστές που κατηγορούν και υποτιμούν τα ισλαμιστικά και αραβικά κινήματα αντίστασης ως πολιτικά καθυστερημένα και φονταμενταλιστικά…ας καταλάβουν ότι οι αντιστάσεις των καταπιεσμένων και των κολασμένων της γης δεν έχουν manual» — αν και θα ήθελα να προσθέσω ότι δεν είναι ζήτημα του μαρξισμού-λενινισμού αυτό αλλά σχεδόν όλων των τάσεων της Αριστεράς.

Φυσικά τα παραπάνω δεν αφορούν τον ΣΥΡΙΖΑ που δεν ανήκει στην Αριστερά προ πολλού και η κατρακύλα του θα απαιτούσε σειρά κειμένων από μόνη της. Εύκολα κανείς μπορεί να επιρρίψει ευθύνες στον Κασσελάκη αλλά δεν μπορούμε να ξεχάσουμε ότι ήταν η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ που προώθησε τον άξονα Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ. Το μόνο σίγουρο είναι ότι, υπό τον νέο πρόεδρο, μόνο χειρότερες θα γίνουν οι θέσεις του ΣΥΡΙΖΑ.

Ήδη η πίεση να αποκηρύξει η Αριστερά τη βία της παλαιστινιακής αντίστασης είναι μεγάλη και το επόμενο διάστημα θα ενταθεί ακόμα περισσότερο. Η συζήτηση για την ενδεχόμενη αύξηση της τιμής του πετρελαίου, έχει ένα σαφές πολιτικό μήνυμα· οι πολίτες του δυτικού μπλοκ ας μην παρασύρονται από τα ανθρωπιστικά τους αισθήματα, η νίκη του Ισραήλ είναι ο δρόμος για να διατηρήσετε έστω αυτό το βιοτικό επίπεδο που έχετε. Στην ίδια γραμμή, ο λούμπεν ελληνικός καπιταλισμός δια στόματος του υπουργού Καιρίδη μας θυμίζει ότι έχουμε μεγάλη εισροή Ισραηλινών τουριστών, ενώ οι Παλαιστίνιοι δεν έρχονται (είναι ανθέλληνες, δεν εξηγείται αλλιώς). Αυτή η προσπάθεια να

ξεπλυθεί, με επιχείρημα τις απώλειες των tour operators, η δολοφονία χιλιάδων παιδιών τον τελευταίο μήνα μόνο, θα ήταν αστεία αν δεν ήταν τόσο επικίνδυνη. Χρειάζεται πάντα να θυμόμαστε πως όταν κάτι είναι ιδεολογία, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι είναι και ψευδές· πράγματι, τυχόν ήττα του Ισραήλ και του σχεδίου εθνοκάθαρσης, θα σημάνει επιπτώσεις και για τις εργαζόμενες, για τον «απλό κόσμο» που τυχαίνει να ζούμε στο έδαφος του δυτικού ιμπεριαλισμού. Όσο η ισορροπία δυνάμεων αλλάζει στη Μέση Ανατολή, όσο η αμερικανική κυριαρχία και οι σύμμαχοι της κλονίζονται, όσο οι μοναρχίες του Κόλπου αρχίζουν να μετατοπίζονται γεωπολιτικά, τόσο η πρόσβαση σε πρώτες ύλες θα δυσκολεύει και η ακρίβεια θα ανεβαίνει — μαζί με αυτήν και η πίεση να συστρατευτούμε στη νέα πολεμική προετοιμασία που μας καλούν. Όχι τυχαία, ο υπουργός άμυνας της Γερμανίας, Boris Pistorius, καλεί τη γερμανική κοινωνία να ετοιμάζεται για πόλεμο — αμυντικό πόλεμο πάντα, όλοι οι πόλεμοι της δύσης είναι αμυντικοί, οι «άλλοι» είναι που επιτίθενται και φέρνουν τις χώρες και τα σπίτια τους δίπλα στις στρατιωτικές βάσεις μας.

Η επόμενη μέρα είναι κρίσιμη και αντιφατική. Η σύμπλευση με τον δίκαιο αγώνα για ειρήνη και ενιαίο και ανεξάρτητο παλαιστινιάκο κράτος δεν είναι καθόλου δεδομένη ούτε για την κοινή γνώμη ούτε καν για την Αριστερά. Είναι ζήτημα στοιχειώδους ηθικής στάσης το να μείνουμε πιστοί σε αυτή την υπόθεση. Όμως, η αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη δεν είναι απλά ένα μεγάλο τεστ ηθικής· είναι και μία πραγματική ιστορική ευκαιρία για να συμβάλλουμε στην ήττα του «δικού μας» ιμπεριαλισμού. Σε αυτή την περίπτωση, η μέρα που θα ξημερώσει δεν θα έχει απλά υψηλές τιμές στο βενζινάδικο αλλά και πραγματικές δυνατότητες για μικρές και μεγάλες κοινωνικές αλλαγές σε ένα τοπίο που οι υποσχέσεις των «από πάνω» θα έχουν υποστεί μεγάλο πλήγμα.